

Əcnəbi tələbələr üçün əlçatan təhsil

"22 yaşım var. "Təhsildə sosial psixoloji xidmət" ixtisası üzrə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində oxuyuram. Türkiyədə bu ixtisas üzrə təhsil alanlar "rəhbər öyrənmən", yeni həm müəllim, həm də sosial-psixoloji yardımçı vəzifəsini tuturlar. Gələcək planlarımı da məhz bu sahədə qururam. Məktəblərdə uşaqların psixologiyası və sosial həyatları üzrə həm Azərbaycanda, həm də Türkiyədə araşdırmalar aparmaq istəyirəm".

ADPU-nun III kurs tələbəsi İrəm Nur Aktaş Türkiyənin Aydın şəhərindədir. Hal-hazırda qardaşı ilə Bakıda yaşayır: "Azərbaycana qardaşımın yanına gəlmişdim, sonra ali təhsilimi də burada almaq istədim. Ona görə də ADPU-nun müsahibələrinə qatıldım və qəbul olundum".

İrəm xarici ölkə vətəndaşlarının Azərbaycan universitetlərinə qəbulu qaydalarını birindən istifadə edib və müstəqil qaydada müsahibələrə qatılaraq ADPU-da təhsil almaq hüququ qazanıb.

Onun sözlərinə görə, universitet seçimi heç çətinlik çəkməyib: "Azərbaycanda çox xoşuma gələn odur ki, universitetlər ixtisaslaşmış. Məsələn, tibb və tibb ixtisasları bir universitetdə, incəsənət və incəsənət ixtisasları başqasında toplanıb. Mən də təlimimi məktəblə bağlamaq istəyirdim. Müəllim yetişdirən ən doğru ünvan məhz mənim universitetimdir".

İrəm hazırda ölkəmizdə təhsil alan 9000-ə yaxın xarici ölkə vətəndaşı olan tələbələrə birləşdirilmiş vətəndaşların üstünlük verdiyi qəbul üsullarından biri ilə Azərbaycanda təhsil almaq şansı qazanıb. Son açıqlanan rəqəmlərə görə, 2022-2023-cü tədris ili üzrə ölkəmizin ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrində 110 ölkədən 9000-ə yaxın əcnəbi vətəndaşlığı olmayan şəxs təhsil alır. Bu da ötən ilə (7332 nəfər) nisbətən 20 faiz, 2015/2016-cı tədris ilinə (4326 nəfər) nisbətən isə 103 faiz artım deməkdir.

"Azərbaycan müəllimi" qəzetinin əməkdaşı təhsil almaq üçün ölkəmizə gələn əcnəbilərə görüşərək onların fikirlərini öyrənib. Rəqəmlərdən görünən artımın kökündə dayanan səbəbləri xaricdən oxumağa gələnlərin özündən soruşub.

Universitet kimi seçir?

Öncüklük qeyd etmək ki, əcnəbilərin Azərbaycanda təhsil alması prosesi Nazirlər Kabinetinin müqəyyən etdiyi və 2015-ci ildən qüvvədə olan qaydalarla tənzimlənir. Həmin qaydalar imkan verir ki, başqa ölkələrin vətəndaşı olan gənclər Azərbaycan universitetlərində təhsil alsınlar. Bunun üçün mövcud yollardan biri universitetlərin elan etdiyi qəbul qatılmaqdır. Bu zaman xarici ölkə vətəndaşı olan şəxs təhsil almaq istədiyi ixtisasa uyğun universitetin müəyyən etdiyi fənn və ya fənlər üzrə müsahibədən keçir. Yeni imtahan fənninə də, keçid üçün qoyulan tələblərə də hər universitet özü qərar verir.

Əcnəbilərin universitet seçimi

Oxumaq üçün Azərbaycanı seçən xarici ölkə vətəndaşlarının diqqətini hansı universitet daha çox cəlb edir?

Statistik təhvil sübut edir ki, universitetlər arasında əcnəbi tələbələr üçün ən çox iş tutduğu təhsil müəssisəsi Azərbaycan Tibb Universitetidir. Bu, bir tərəfdən tibbə olan maraqla əlaqələndirilsə də, digər tərəfdən tibb təhsilinin başqa ölkələrdə müqayisədə ölkəmizdə nisbətən ucuz başa gəlməyi ilə izah olunur.

Ünvanı, universitetlərimizdə əcnəbilərə iş yaxşı təşkil olunub. Məsələn, Bakı Dövlət Universitetində (BDU) də ölkəmizdəki bütün ali təhsil müəssisələrində olduğu kimi vətəndaşların qəbulu və ölkəmizdə təhsil alan əcnəbi tələbələrin məlumatlarının toplanması üçün olaraq portal.edu.az və atis.edu.az vasitəsilə aparılır. Təhsil müəssisəsinin mətbuat katibi Kamalə Quliyevanın sözlərinə görə, Türkiyə, İran, Rusiya, Pakistan, Türkmənistan, Qazaxıstan, Tacikistan, Bənqaladş, Çad, Ukrayna, Gürcüstan, Çin, Nigeriya, Küveyt və digər ölkələrdən BDU-da təhsil almaq üçün çoxsaylı müraciətlər daxil olur: "Qeyd etmək istərdim ki, təkə bu tədris ilində Bakı Dövlət Universitetinin bakalavr səviyyəsində 51, magistratura səviyyəsində 18, doktorantura səviyyəsində 7, hazırlıq kurslarına isə 51 nəfər olmaqla, ümumilikdə 127 nəfər əcnəbi vətəndaş qəbul olunub. Bu da ötən illərə nisbətən böyük göstəricidir".

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin mətbuat xidmətinin rəhbəri Bəhrüz Nəzərovun verdiyi rəqəmlərə diqqət edək. Hazırda universitetdə 29 ölkədən 545 tələbə təhsil alır. Onlardan biri Zəbiholda Qəmbəridir. Özünü azərbaycanlı dostlarının çağırdığı kimi, "Zəbi" deyə təqdim edir: "Görünüşcə oxşatmasalar da, əslən Əfqanıstandanam. Ailəm, yaxınlarım Almaniya-da yaşayır. Bakıya ailəmlə gəldim və 2020-ci ilin yeni ilini burada qarşıladım".

Pandemiya səbəbindən ölkəmizi tərk etmə bilməyən ailə burada yaşamağa qərar verir: "Bir halda ki, gedə bilmirəm, mən də burada oxuya-

İrəm Nur Aktaş

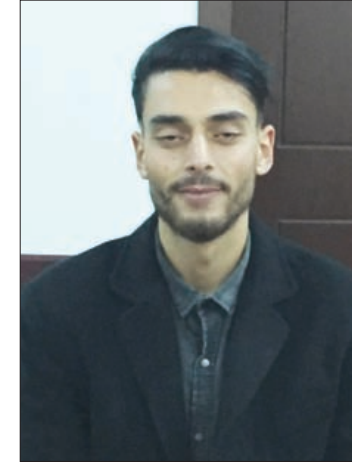
Zəbiholda Qəmbəri

Yohana Emmanuel Kitima

Apisada Laowattanabhongse

Həmzə Nacer

Azərbaycan universitetlərində 2022-2023-cü tədris ilində 110 ölkədən 9000-ə yaxın xarici vətəndaş təhsil alır

ram", - deyib Zəbi: "Əvvəlcə Azərbaycanda dilində danışmağı öyrəndim, sonra Azərbaycanda oxumaq fürsətini dəyərləndirdim".

ADNSU-da "Menecment" ixtisası üzrə təhsil alan Zəbi artıq II kurs tələbəsidir. Azərbaycanda olduğu üçün şadır: "Burada yaşayışa bilmirəm. Təhsilimi tamamladıqdan sonra qalıb Azərbaycanda biznes fəaliyyəti ilə məşğul olmağı düşünürəm. Hara getsəm də, bütün işlərim burada olacaq. Bura mənə öz evim, vətənim kimidir. Əhəmiyyətli işlərlə məşğul olan, cəmiyyətin inkişafına çalışan dostlarım var. Mən də onlara qoşulub həm özümə, həm də Azərbaycana faydalı oluram".

Əfqanıstanlı tələbənin dediklərindən də göründüyü kimi Azərbaycanda təhsil almaq üçün müsbət şərait var. Bunun fərqi odur ki, əcnəbi tələbələr, Türkmənistan, Gürcüstan, ərəb ölkələrindən ADNSU-nu seçənlərin sayında son illərdə artım müşahidə olunur. Son bir neçə ilin müqayisəsinə nəzər yetirək: Universitetin 2014/2015-ci tədris ilində 355, 2016/2017-ci tədris ilində 399, 2017/2018-ci tədris ilində 476, 2018/2019-da 521, 2019/2020-ci tədris ilində isə 544 əcnəbi tələbəsi olub. Artan dinamika 2020-ci ildə dayanır. Dünya universitetlərində olduğu kimi, həmin il ADNSU-nun da əcnəbi tələbə sayı yanvar ayı azalıb: 2020/2021-ci tədris ilində 260, 2021/2022-ci tədris ilində 281 tələbə. Ancaq o günlər artıq geridə qalıb. Universitet pandemiyadan sonra, necə deyirlər, yenidən toparlanıb və bir neçə il əvvəlki tələbə sayına nail olub. B.Nəzərovun sözlərinə görə, ADNSU-da Türkiyə, İran, Gürcüstan və ərəb ölkələrindən olan tələbələr artıq qatılıb: "Çin, Hindistan, Bənqaladşla əməkdaşlıqlarımız var. İkitərəfli qaydada bu əməkdaşlıqlarımızı inkişaf etdirəcəyik. Əslində, pandemiya əvvəl qurulan bu əlaqələr nəticəsində yüzlərlə tələbə gözləyirdik. Hesablamalarımıza görə, həmin ölkələrdən subbakalavrlar bakalavr və sonrakı digər təhsil səviyyələri üzrə təhsil üçün universitetimizə gəlməliydilər. Amma pandemiya bu razılaşmaların reallaşmasında problemlər yaradı. Artıq sözügedən razılaşmalar yenidən gündəməmizdədir. Nəticə etibarilə ilin növbəti tədris ilindən xarici tələbələrimizin sayında artım gözləyirik. Türkiyə ilə isə birgə təhsillə bağlı planlarımız var".

Dünyada ən çox iqtisadiyyat və mühəndislik, memarlıq ixtisaslarına maraq var. Ona görə də UNEC, AZTU və AzMIU əcnəbi tələbələrə çoxluğuna görə ölkə universitetlərinin sıyahısında ön yerlərdə olmaları təbii doğurmalıdır. Məsələn, "Prestijli universitet olduğu üçün UNEC-i seçdiyimi" deyən Yohana Emmanuel Kitima Tanzaniyadan Azərbaycana gələn ilk tələbədirdi. Hazırda IV kurs tələbəsidir. "Mühəndislik və audit" ixtisasına yiyələnir: "İlk dəfə Bakıda keçirilən Çelsi-Arsenal oyununa baxmağa gəlmişdim, Bakıdan çox xoşum gəldi. Ona görə təhsil alacağım universiteti də buradan seçdim. Azərbaycanın Efiopiyaadakı səfirliyi vasitəsilə Azərbaycan Respublikası tərəfindən ayrılan grant proqramından xəbərdar oldum. Bu, xaricdə yaşamaq üçün də ilk şans idi. Amma UNEC-ə qəbul oluna biləcəyimi inanmırdım".

Şansı onun üzünə gülüb və 2019-cu il sentyabrın 16-dan Bakıdadır: "Azərbaycanda öyrəndiklərimi öz ölkəmdə tətbiq edəəcəyəm". Nəinki ixtisası ilə bağlı, ölkəmiz, hətta yeməklərimizlə bağlı da çox şey öyrənib: "Plov, dolma bəşirməyi öyrənmişəm. Burada insanlar qonaqpərvər və dostcanlıdır. Özümü evdəki kimi hiss edirəm. Ən böyük çətinliyim dil baryeridir. İnsanlarla daha çox danışmaq, əlaqə yaratmaq istəyirəm, ancaq biri-birimizin dilini bilmədiyimiz üçün danışa bilmirəm. Buna baxmayaraq, Azərbaycanı təhsil almaq istəyən hər kəsə tövsiyə edirəm. Hətta mənəndən sonra qardaşım da təhsil üçün bura gəlib. Ümumiyyətlə, deyə bilərəm ki, Azərbaycanda danışdığımın sayı artıb, mənəndən sonra qardaşım da təhsil üçün bura gəlib".

Azərbaycanda çox xoşuma gələn odur ki, universitetlər ixtisaslaşmış. Məsələn, tibb və tibb ixtisasları bir universitetdə, incəsənət və incəsənət ixtisasları başqasında toplanıb. Mən də təlimimi məktəblə bağlamaq istəyirdim. Müəllim yetişdirən ən doğru ünvan məhz mənim universitetimdir.

İspaniyada Seviliya şəhərində yerləşən universitetdə qəbul olunmuşdum. İkisi arasında bir seçim etmək üçün universitetdə müəllimlərimdən tövsiyə aldım. Əlcəzairdə professorlarımızdan biri 1990-cı ildə Azərbaycanda oxuyub. Onun tövsiyəsi ilə Azərbaycana gəldim.

Əvvəllər də Bakıda olmuşam. Burada keçirilən mükafatlandırma mərasimində işlədiyim müəssisəni təmsil edirdim. O vaxtdan ölkəniz xoşuma gəlmişdi. İnsanları mehriban, havası çox gözəldir.

Təhsilimi tamamladıqdan sonra qalıb Azərbaycanda biznes fəaliyyəti ilə məşğul olmağı düşünürəm. Hara getsəm də, bütün işlərim burada olacaq. Bura mənə öz evim, vətənim kimidir.

İlk dəfə Bakıda keçirilən Çelsi-Arsenal oyununa baxmağa gəlmişdim, Bakıdan çox xoşum gəldi. Ona görə təhsil alacağım universiteti də buradan seçdim.

Plov, dolma bəşirməyi öyrənmişəm. Burada insanlar qonaqpərvər və dostcanlıdır. Özümü evdəki kimi hiss edirəm.

Azərbaycanı təhsil almaq istəyən hər kəsə tövsiyə edirəm. Hətta mənəndən sonra qardaşım da təhsil üçün bura gəlib.

Azərbaycanda öyrəndiklərimi öz ölkəmdə tətbiq edəəcəyəm.

ram ki, Azərbaycanda haqqında danışdığımın sayı artıb, mənəndən sonra qardaşım da təhsil üçün bura gəlib. Ümumiyyətlə, deyə bilərəm ki, Azərbaycanda danışdığımın sayı artıb, mənəndən sonra qardaşım da təhsil üçün bura gəlib".

AZMIU-da isə xarici ölkə vətəndaşı olan 386 tələbə təhsil alır. Pandemiya əvvəl 700-dən çox olan tələbələr sayı yenidən artmağa başlayıb. Universitetin mətbuat xidmətinin rəhbəri Nicat Abdullayev sözlərinə görə, hazırda təhsil müəssisələrində hazırlıq təşkil edilən ixtisaslar arasında memarlıq ən bahalıdır - 2500 dollar. Digər ixtisaslar üzrə təhsil haqqı 2000 dollardır. N.Abdullayev deyir ki, bu qiymət texniki ixtisas hazırlığı təşkil edən universitetlə müqayisədə, demək olar ki, eynidir.

Bes özəl universitetlər? Əcnəbilər özəl ali məktəblər arasında daha çox Bakı Avrasiya, Odlar Yurdu və Xəzər universitetlərini seçir. Bu da ilk növbədə həmin universitetlərdə ingilis dilində tədrisin təşkili ilə bağlıdır.

Ünvanı, universitetlərə xarici ölkə vətəndaşlarının müraciəti təhsil müəssisələrində təhsil keçirilməsi üçün aidiyyət qurumlarla iş aparılır", deyən sektor müdiri bildirib ki, görülməli nəticəsində universitetlərdə əcnəbi tələbələr sayı artır. Onların arasında Türkiyə, İran, Gürcüstan, Pakistan, Rusiya, Nigeriya, Hindistan, Şri-Lanka, İraq, Suriya və digər ölkələrdən olanlar üstünlük təşkil edir. Bu, həm də hökumətlərarası razılaşmalar əsasında mümkündür. Belə ki, Azərbaycanda əcnəbi tələbələr təhsilini maliyyələşdirən layihələrə bəzən qatılıb. Məsələn, 2018-2022-ci illər üçün İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və Qoşulmama Hərəkatına üzv dövlətlərin vətəndaşlarına ayrılmış təqatid proqramı çərçivəsində 200-ə yaxın əcnəbi tələbənin ayrı-ayrı təhsil səviyyələri üzrə təhsil təşkil edilir. Əcnəbilər həmin proqramlar çərçivəsində yerli təhsil müəssisələrində bakalavriat, baza ali tibb təhsili, magistratura, rezidentura, doktorantura səviyyələri üzrə təhsil almaq hüququ qazanıblar: "Təkcə 2022-2023-cü tədris ilində yerli ali təhsil müəssisələrində 40 tələbə təhsil qatılıb. Hazırda ölkəmizdə 130 nəfər təhsil qrantı, 88 nəfər hökumətlərarası proqramlar çərçivəsində təhsil alan var. Yəni, ümumilikdə cəmi 220 nəfər hökumət xətti ilə təhsil alır. Potensialımız daha çox tələbə cəlb etməyə imkan verir".

Xatırladaq ki, təhsil qrantı dövlət hesabına ödənilən təhsil haqqı, viza, qeydiyyat, aylıq təqatid, tibbi yardım və beynəlxalq nəqliyyat xərclərini əhatə edir.

Həmzə Nacer də təhsil qrantı ilə təhsil alan 130 tələbədəndir. Bakalavr və magistratura səviyyələrində Əlcəzairdə təhsil alıb. İkinci ildir Azərbaycanlıdır. ADNSU-da doktorantura təhsil alır. Yanğın və sənaye təhlükəsizliyi mövzusunda araşdırır. Düzü, təqatid qazandıqı üçün Azərbaycandır. Ancaq bu, ölkəmizdə olmasının yeganə səbəbi deyil: "İspaniyada Seviliya şəhərində yerləşən universitetdə də qəbul olmuşdum. İkisi arasında bir seçim etmək üçün universitetdə müəllimlərimdən tövsiyə aldım. Əlcəzairdə professorlarımızdan biri 1990-cı ildə Azərbaycanda oxuyub. Onun tövsiyəsi ilə Azərbaycana gəldim".

Burada verilən təhsil keçirilməsinin razı qalan Əlcəzair vətəndaşı Azərbaycan universitetlərinin onun ölkəsinin ali məktəbləri ilə müqayisədə daha yaxşı təchiz olunduğunu vurğulayıb.

edib: "Əvvəllər də Bakıda olmuşam. Burada keçirilən mükafatlandırma mərasimində işlədiyim müəssisəni təmsil edirdim. O vaxtdan ölkəniz xoşuma gəlmişdi. İnsanları mehriban, havası çox gözəldir".

Ancaq onu narahat edən məqam da var. Apisada 3 il sonra üçün narahatdır: "Təhsilimin sonunda Azərbaycan dilində imtahan tələb edilməyindən narahatam. Hesab edirəm ki, bu, ölkədən olan başqa tələbələr üçün də ciddi çətinlik yarada bilər".

Elm və Təhsil Nazirliyinin Beynəlxalq Əməkdaşlıq Şöbəsinin sektor müdiri M.Həsənov Apisada kimi bir çox əcnəbi tələbəni narahat edən bu məsələnin artıq həllini tapdığını bildirib: "İndiyədək dissertasiyanı xarici dildə müdafiə edən əcnəbi tələbələr üçün DİM tərəfindən keçirilən Azərbaycan dili imtahanlarından uğurla keçmək tələb edilirdi. Təhsil qrantı ilə ölkəmizdə təhsil alan tələbələrə daxil olan müraciətlərdən sonra təhsil edərək gördük ki, ingilis dilində oxuyan bir əcnəbi üçün Azərbaycan dilindən dil biliyi tələb etmək ədalətli deyil. Azərbaycan dilində doktorantura təhsili alan əcnəbi tələbələr Azərbaycan dilində imtahan tələb edilir. Əcnəbi dildə təhsil alan xarici ölkə vətəndaşları qarşısında isə artıq bu tələb qoyulmur. Hesab edirəm ki, bu amil ölkəmizdə doktorantura səviyyəsində təhsil almaq istəyən əcnəbilərin sayına müsbət təsir edəcək".

Əcnəbi tələbələrin təhsilini maliyyələşdirən layihələr

"Qanunvericilikdə də artma dəstək ola biləcək təşəbbüslər irəli sürür, dəyişikliklərin həyata keçirilməsi üçün aidiyyət qurumlarla iş aparılır", deyən sektor müdiri bildirib ki, görülməli nəticəsində universitetlərdə əcnəbi tələbələr sayı artır. Onların arasında Türkiyə, İran, Gürcüstan, Pakistan, Rusiya, Nigeriya, Hindistan, Şri-Lanka, İraq, Suriya və digər ölkələrdən olanlar üstünlük təşkil edir. Bu, həm də hökumətlərarası razılaşmalar əsasında mümkündür. Belə ki, Azərbaycanda əcnəbi tələbələr təhsilini maliyyələşdirən layihələrə bəzən qatılıb. Məsələn, 2018-2022-ci illər üçün İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və Qoşulmama Hərəkatına üzv dövlətlərin vətəndaşlarına ayrılmış təqatid proqramı çərçivəsində 200-ə yaxın əcnəbi tələbənin ayrı-ayrı təhsil səviyyələri üzrə təhsil təşkil edilir. Əcnəbilər həmin proqramlar çərçivəsində yerli təhsil müəssisələrində bakalavriat, baza ali tibb təhsili, magistratura, rezidentura, doktorantura səviyyələri üzrə təhsil almaq hüququ qazanıblar: "Təkcə 2022-2023-cü tədris ilində yerli ali təhsil müəssisələrində 40 tələbə təhsil qatılıb. Hazırda ölkəmizdə 130 nəfər təhsil qrantı, 88 nəfər hökumətlərarası proqramlar çərçivəsində təhsil alan var. Yəni, ümumilikdə cəmi 220 nəfər hökumət xətti ilə təhsil alır. Potensialımız daha çox tələbə cəlb etməyə imkan verir".

Xatırladaq ki, təhsil qrantı dövlət hesabına ödənilən təhsil haqqı, viza, qeydiyyat, aylıq təqatid, tibbi yardım və beynəlxalq nəqliyyat xərclərini əhatə edir.

Həmzə Nacer də təhsil qrantı ilə təhsil alan 130 tələbədəndir. Bakalavr və magistratura səviyyələrində Əlcəzairdə təhsil alıb. İkinci ildir Azərbaycanlıdır. ADNSU-da doktorantura təhsil alır. Yanğın və sənaye təhlükəsizliyi mövzusunda araşdırır. Düzü, təqatid qazandıqı üçün Azərbaycandır. Ancaq bu, ölkəmizdə olmasının yeganə səbəbi deyil: "İspaniyada Seviliya şəhərində yerləşən universitetdə də qəbul olmuşdum. İkisi arasında bir seçim etmək üçün universitetdə müəllimlərimdən tövsiyə aldım. Əlcəzairdə professorlarımızdan biri 1990-cı ildə Azərbaycanda oxuyub. Onun tövsiyəsi ilə Azərbaycana gəldim".

Burada verilən təhsil keçirilməsinin razı qalan Əlcəzair vətəndaşı Azərbaycan universitetlərinin onun ölkəsinin ali məktəbləri ilə müqayisədə daha yaxşı təchiz olunduğunu vurğulayıb.

Təhsil tarixində ən böyük rəqəm

Azərbaycan universitetlərində 2022-2023-cü tədris ilində 110 ölkədən gələn 9000-ə yaxın xarici vətəndaş təhsil alır. Onların arasında orta ixtisas təhsil müəssisələrində qəbul olunanlardan tutmuş doktorantura təhsili alanlara qədər bütün təhsil səviyyələri üzrə ölkəmizin ali təhsil müəssisələrində təhsil alan əcnəbi vətəndaşlığı olanlar var. Bu, təhsil tarixində ən böyük rəqəm sayılır və universitetlərimizə artan marağın göstəricisi kimi qiymətləndirilməlidir. M.Həsənov artıq ölkəmizin növbəti hədəfini də açıqlayıb: "Azərbaycanda əcnəbi tələbələrin sayının 10 mindən çox olmasına çalışırıq. Universitetləri təşviq edirik ki, hər il əcnəbi tələbələrinin sayını artırınsınlar. Son iki ilin nəticələrini müqayisə etsək, 20 faiz artım var. Növbəti illər hər biri üçün 15-20 faiz artıma nail olmaq üçün universitetləri təşviq edəcəyik".